

İlk yardım eğitiminin hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerine etkisi: Yarı deneysel bir çalışma

The effect of first aid education on nursing students' first aid self-efficacy levels: A quasi-experimental study

Ebru Karazeybek¹, Cafer Özdemir¹

¹Akdeniz Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği Anabilim Dalı, Antalya, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu araştırma afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan hemşire adaylarının ilk yardım öz-yeterlik inançlarındaki değişimi belirlemek amacıyla yapılan bir müdahale araştırmasıdır.

Yöntem: Araştırmada tek gruplu ön test-son test modeli kullanıldı. Araştırma Şubat-Mayıs 2022 tarihleri arasında Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde yapıldı. Müdahale olarak öğrencilere müfredatta yer alan ilk yardım dersi verildi. Araştırma örneklemini hem ön testi ve hem de son testi dolduran 58 öğrenci oluşturdu. Araştırmada "Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu" ve ilk yardım öz-yeterlik inançlarını değerlendirmek için "İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği" kullanıldı.

Bulgular: Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrasında "İlk Yardım Öz-yeterlik" toplam ve alt boyut puanlarında anlamlı bir artış olduğu belirlendi. Araştırmada öğrencilerin ön test son test öz yeterlik toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlendi. Öğrencilerin ön test toplan puan ortalamaları 127.5 iken son test puan ortalamaları 186.2'ye yükseldi. İlk yardım eğitimi alan öğrenciler ile almayan öğrenciler arasındaki ön test-son test puan ortalamaları farkının cinsiyet ve akademik başarıya göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

Sonuçlar: Afetlerde bakım ve ilk yardım dersinin, öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğu bulundu.

Anahtar kelimeler: acil hemşireliği; hemşirelik; ilk yardım; öz-yeterlik

ABSTRACT

Aim: This research is an intervention research conducted with the aim of determining the change in the first aid self-efficacy beliefs of nurse candidates who took the care and first aid course in disasters.

Methods: A single group pretest-posttest model was used in the study. The research was carried out in the Faculty of Nursing of Akdeniz University between February and May 2022. As an intervention, students were given first aid lessons in the curriculum. The research sample consisted of 58 students who completed both the pre-test and the post-test. In the study, "Student Descriptive Information Form" and "First Aid Self-Efficacy Scale" were used to evaluate first aid self-efficacy beliefs.

Results: It was determined that there was a significant increase in the total and sub-dimension scores of "Self-Efficacy of First Aid" of nursing students after the disaster care and first aid course. In the study, it was determined that there was a significant difference between the pre-test and post-test self-efficacy total score means of the students. While the pre-test total mean score of the students was 127.5, the post-test mean score increased to 186.2. It was determined that the difference in pretest-posttest mean scores between students who received first aid education and those who did not, was not statistically significant according to gender and academic achievement ($p>0.05$).

Conclusion: It was found that disaster care and first aid course had a significant effect on increasing students' first aid self-efficacy levels.

Keywords: emergency nursing; nursing; first aid; self-efficacy

Giriş

İlk yardım, Uluslararası Kızıllıhaç ve Kızıllay Dernekleri Federasyonu (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies: IFRC) tarafından, herhangi bir kaza sırasında veya hayatı tehlikeye atan bir durumda, sağlık görevlileri tarafından yardım gelinceye kadar hayatın kurtarılması ya da mevcut durumun daha da kötüye gitmesini önlemek amacıyla olay yerinde, ilaçsız bir şekilde mevcut araç ve gereçlerle yapılan müdahaleler olarak tanımlanmaktadır (Kızıllay, 2023). İlk yardım sırasında yapılan yanlış müdahaleler, bireylerin iyileşmesini geciktirmenin yanı sıra ölümlere, sakatlıklara ve fiziksel engellere neden olabilmektedir. Bu nedenle doğru ve etkili ilk müdahale yapılabilmesi için ilk yardım eğitimi son derece önemlidir (Andsoy ve ark., 2014). Toplum sağlığını iyileştirmeyi ve geliştirmeyi hedefleyen ve sağlık hizmetlerinin önde gelenlerinden olan hemşirelerin çeşitli kaza ve yaralanmalarda

ilk yardım konusunda yeterlikleri son derece önemlidir (Pei ve ark., 2019).

Öz yeterlik kavramı ilk olarak 1977 yılında Albert Bandura tarafından ortaya konmuştur (Bandura, 1977). Kişinin, hayatıyla ilgili önemli olaylar üzerinde etkin rol alabilmesi için gerekli aktivasyonu başlatabilmesi, duruma özgü doğru yanıt verebilmesi ve tüm bu yapılanlardan elde edilen sonuçların iyi olabilmesi için kendine olan inancı öz-yeterlik olarak ifade edilmektedir (Chen ve ark., 2004) Bandura'nın öz-yeterlik teorisi genellikle insan motivasyonu, tutumu ve davranışı ile ilgili çalışmalarda uygulanır (Pei ve ark., 2019; Salanova ve ark., 2012; Sheer, 2014). Öz-yeterlik, insanların farklı durumlarda hislerini, düşüncelerini ve davranışlarını etkileyebilir. Bu teoriye göre öz-yeterlik davranışsal niyetlerin en önemli yordayıcısıdır; dolayısıyla kişinin inancı, tutumu ve davranışıyla yakından ilişkilidir. Belirli bir davranışı gerçekleştirme konusunda öz-yeterliği yüksek olan kişiler, öz-

yeterliği düşük olanlardan daha emin davranışlar ortaya koyar (Pei ve ark., 2019; Sheer, 2014). Tüm profesyonel mesleklerde olduğu gibi hemşirelik mesleğinde de öz-yeterlik düzeyinin yüksek olması oldukça önemlidir. Hemşirelik, uygulamalı bir disiplindir ve hem teorik olarak hem de pratik anlamda öz yeterliği yüksek olan hemşire, mesleğine ve topluma daha fazla katkı sağlayabilir (Tayal & Singh, 2017).

Literatürde genellikle eğitimcilerin (Sönmez ve ark., 2014), öğrencilerin (Duman Büyükkayacı ve ark., 2013) ilk yardım bilgilerini ölçmekle ilgili çalışmalar mevcuttur. Sağlık profesyonellerinin yanı sıra farklı bireyler (anneler, ticari sürücüler vb.) üzerinde yapılan ilk yardım çalışmaları da bulunmaktadır (Deniz ve ark. 2022; Kim & Choi, 2022; Olumide ve ark., 2015). Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik inançlarına ilişkin bir çalışma ile karşılaşılmadı. İlk yardım müdahaleleri, basit şekilde gerçekleştirilen ilk müdahalelerle kişinin daha fazla zarar görmesinin önlenmesi ve hatta kişinin yaşamını yitirmesinin önlenmesi açısından önemlidir. Bu nedenle tüm toplumun fakat özellikle geleceğin hemşire adaylarının kendilerini temel ilk yardım uygulamalarını yapmaya hazır hissetmeleri hayati önem taşır. Bu nedenle bu çalışmada afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan hemşire adaylarının ilk yardım öz-yeterlik düzeyindeki değişim incelendi.

Araştırma soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrası ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri ilk yardım dersi almadan önceki düzeylerinden anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım dersi öncesi ve sonrası ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım dersi öncesi ve sonrası ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım dersi öncesi ve sonrası ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri akademik başarı düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın tipi ve amacı

Bu araştırma afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan hemşire adaylarının ilk yardım öz-yeterlik inançlarındaki değişimi belirlemek amacı ile yapılan bir müdahale çalışmasıdır. Araştırmada tek gruplu ön test-son test modeli kullanıldı. Bu çalışmada The Strengthening the Reporting of Observational Studies in Epidemiology (STROBE) kontrol listesi kullanılmıştır.

Evren ve örneklem

Araştırma Şubat-Mayıs 2022 tarihleri arasında bir üniversitenin Hemşirelik Fakültesi'nde yapıldı. Araştırmanın evrenini fakülte müfredatında afetlerde bakım ve ilk yardım dersine kayıtlı hemşirelik 2. sınıfta yer alan 231 öğrenci oluşturdu. G-Power t-testine göre önsel olarak %95 güven, %80 güç, %5 hata payı ve orta etki büyüklüğünde (Kılıç & Şimşek, 2019) örneklem büyüklüğü 51 olarak hesaplandı. Ön testi 159 öğrenci, son testi ise 102 öğrenci doldurdu. Araştırmaya derslere devamsızlık sınırını aşmama dahil edilme kriterini karşılayan öğrenciler dahil edildi. Araştırmaya gönüllü olmama, sadece ön testi ya da sadece son testi doldurma gibi

nedenlerle dışlanan öğrenciler sonucunda hem ön testi hem de son testi dolduran 58 öğrenci araştırma örneklemini oluşturdu.

Veri toplama formları

Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu

Yaş, cinsiyet, daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alıp almadığını ve genel ağırlıklı not ortalamasını sorgulayan 4 sorudan oluşmaktadır.

İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği

İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği (First Aid Self-Efficacy Scale: FASES) Gülmez Dağ ve Çapa Aydın (2015) tarafından ilk yardım öz-yeterlik inançlarını sağlıklı bir şekilde değerlendirmek için geliştirilen bir ölçektir. Ölçek 25 madde ve iki alt boyuttur. İlk Yardım ve Temel Yaşam Desteği Becerileri için Öz-Yeterlik (Self-Efficacy for Life Support: SLS) alt boyutu 17 maddeden, İlk Yardım Temel Beceriler için Öz-Yeterlik (Self-Efficacy for Basic First Aid: SBFA) alt boyutu 8 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar her bir maddeyi 1'den 9'a kadar derecelendirir. 1 yetersiz ve 9 oldukça yetkin anlamına gelir. SLS' den alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 153 ve SBFA alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 72'dir. Ölçekten alınan puanların yükselmesi ilk yardım öz-yeterlik düzeyinin yükselmesi anlamı taşımaktadır. Ölçekte her faktör için güvenilirlik katsayısı değerleri sırasıyla 0.96 ve 0.90 güvenilirlik bulunmuş ve bu katsayılar FASES'in ilk yardım öz-yeterlik inançlarını ölçmek için güvenilir bir araç olduğunu gösterir (Gülmez Dağ & Çapa Aydın, 2015). Bu çalışmada SLS için Cronbach alfa değeri 0.956 ve ilk SBFA için Cronbach alfa değeri 0.897 olarak belirlendi.

Araştırmanın uygulanması

Araştırmanın uygulanması için etik kurul ve kurum izinleri alındı. Araştırma öncesi araştırmanın amacı öğrencilere yüz yüze açıklandı ve aydınlatılmış onamları alındı. Ön test verileri ilk olarak Şubat 2022'de afetlerde bakım ve ilk yardım dersi öncesinde çevrimiçi bir anket aracılığıyla toplandı. Sadece teorikten oluşan uygulaması bulunmayan ders, ön test sonrasında 15 hafta süresince haftada 2 saat olmak üzere toplam 30 saat olarak sorumlu araştırmacı tarafından yüz yüze verildi. Son ders yapıldıktan sonra Mayıs 2022'de ilk yardım öz-yeterlik ölçeğinin son test verileri yine çevrimiçi anket aracılığıyla toplandı. Ön testte de son testte de aynı veri toplama formları uygulandı.

İstatistiksel yöntem

Araştırma verilerinin istatistiksel değerlendirmeleri istatistiksel analiz programı kullanılarak yapıldı. Tanımlayıcı istatistiklerde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanıldı. Ölçeğin toplam puan ortalamalarında ve alt boyut puan ortalamalarında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkili örneklem için t-testi uygulandı. Öğrencileri cinsiyet, akademik başarı düzeyleri ve daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alma durumuna göre ilk yardım dersi öncesi ve sonrası aldıkları puan ortalamalarındaki değişimin anlamlılığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t testi uygulandı.

Araştırmanın etik yönü

Çalışmaya başlamadan önce Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay (tarih: 16.02.2022, karar no: KAEK-89) ve uygulamanın yapıldığı fakülteden kurum izni (Sayı: E-31740459-100-315942) alındı. Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı hakkında katılımcılara bilgi verildi. Araştırmada yer almak isteyen hemşirelik öğrencilere online anket yoluyla araştırmaya katılmayı onayladı.

Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrenciler onaylarını online şekilde gerçekleştirdi. Araştırmada kullanılan ölçeğin kullanım izni e-mail yolu ile ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini yapan araştırmacıdan alındı. Araştırma Helsinki Deklarasyonu ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirildi.

Bulgular

Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de verildi. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%74.1) 20-21 yaş grubunda yer alırken, örneklemin çoğunluğu (%75.9) kadın cinsiyetine sahip öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin %62.1'i daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi almadığını belirtti. Daha önce herhangi bir yerde ilk yardım eğitimi alan 22 öğrenci belirlendi. Bu öğrencilerin 7'sinin lisede, 10'unun sürücü kurslarında ve 5'inin ise Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE) gibi ekiplerde eğitim aldığı belirlendi. Öğrencilerin %51.7'sinin genel ağırlıklı not ortalaması (GANO) 1.5 ve 2.99 arasındadır.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

Değişken	n	%
Yaş		
19 yaş ve altı	6	10.3
20-21 yaş	43	74.1
22 yaş ve üstü	9	15.6
Cinsiyet		
Kadın	44	75.9
Erkek	14	24.1
Daha önce ilk yardım eğitimi alma durumu		
Eğitim almadım	36	62.1
Eğitim aldım	22	37.9
Genel ağırlıklı not ortalaması (GANO)		
1.5 ve 2.99 arası	30	51.7
3 ve üzeri	28	48.3

Öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik ön test ve son test puan ortalamalarının karşılaştırılması

Öğrencilerin FASES ön test ve son test toplam puan ortalamaları arasında farkın anlamlılığı için yapılan ilişkili örneklem için t testi sonuçları Tablo 2'de verildi.

Tablo 2. Öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeyleri ön test ve son test düzeylerinin karşılaştırılması

	Ölçüm	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p	d
FASES Toplam puan	Ön test	58	127.5	36.8	57	14.2	0.001*	3.47
	Son test	58	186.2	29.8				
SLS Alt boyut toplam puan	Ön test	58	83.8	25.5	57	17.4	0.001*	5.22
	Son test	58	125.6	20.5				
SBFA Alt boyut toplam puan	Ön test	58	43.7	11.9	57	19.6	0.001*	6.62
	Son test	58	60.5	9.6				

$\bar{X}$: Ortalama; ss: Standart sapma; sd: Serbestlik derecesi; t: İlişkili örneklem için t-testi; d: Cohen's d; *p<0.05
FASES: First Aid Self-Efficacy Scale; SLS: Self-Efficacy for Life Support; SBFA: Self-Efficacy for Basic First Aid

Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrasında FASES toplam puan ortalamalarında anlamlı bir artış olduğu bulundu (p=0.01). Afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan öğrencilerin ders öncesi FASES toplam puan ortalaması 127.5 iken, ders sonrasında 186.2'ye yükseldi.

Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrasında SLS puan ortalamalarında anlamlı bir artış olduğu bulundu (p=0.01). Afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan öğrencilerin ders öncesi SLS puan ortalaması 83.8 iken, ders sonrasında 125.6'ya yükseldi.

Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrasında SBFA puan ortalamalarında anlamlı bir artış olduğu bulundu (p=0.01). Afetlerde bakım ve ilk yardım dersini alan öğrencilerin ders öncesi SBFA puan ortalaması 43.7 iken, ders sonrasında 60.5'e yükseldi. Bu bulgular, afetlerde bakım ve ilk yardım dersinin öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik puan ortalamalarının cinsiyete göre karşılaştırılması

Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik ön test-son test puan ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonuçları Tablo 3'te verildi.

Tablo 3. Öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	t testi		
					t	sd	p
FASES Ön test toplam puan	Kadın	44	110.2	33.1	2.07	56	0.063
	Erkek	14	133.0	43.5			
FASES Ön test-son test fark ortalaması	Kadın	44	57.0	33.1	0.683	56	0.498
	Erkek	14	63.6	21.7			

$\bar{X}$: Ortalama; ss: Standart sapma; sd: Serbestlik derecesi; t: İlişkisiz örneklem için t-testi; *p<0.05
FASES: First Aid Self-Efficacy Scale

Yapılan analizde öğrencilerin cinsiyete göre ön test puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (p=0.063). Ön test puan ortalamalarında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamasından kaynaklı ön test-son test puan ortalamaları farkının cinsiyete göre anlamlılığı belirlemek için de ilişkisiz örneklem için t testi yapıldı. Kadın ve erkek cinsiyetine sahip ön test-son test puan ortalamaları farkları sırasıyla 57.0 ve 63.6 olarak bulundu. Yapılan analiz sonucunda iki grupta puan ortalamaları farkları istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (p=0.498). Bu bulgu ön test-son test puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılık göstermediği anlamına gelmektedir.

Öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik puan ortalamalarının akademik başarı düzeyine göre karşılaştırılması

Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik ön test-son test puan ortalamalarının genel akademik not ortalamasına göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonuçları Tablo 4'te verildi. Yapılan analizde öğrencilerin akademik başarı düzeyine göre ön test puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde

farklılaşmadığı görülmektedir ($p=0.967$). Ön test puan ortalamalarında akademik başarı düzeylerine göre anlamlı bir fark bulunamamasından kaynaklı ön test-son test puan ortalamaları farkının akademik başarı düzeylerine göre anlamlılığı belirlemek için de ilişkisiz örneklem için t testi yapıldı. 1.5-2.99 arası ve 3 ve üzeri GANO'ya sahip öğrencilerin ön test-son test puan ortalamaları farkları sırasıyla 53.3 ve 64.2 olarak bulundu. Yapılan ilişkisiz örneklem için t testi sonucunda bu iki grup arasında ortalamaları farkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı ($p=0.187$). Bu bulgu ön test-son test puan ortalamalarının akademik başarı düzeyine göre farklılık göstermediği anlamına gelmektedir.

Tablo 4. İlk yardım öz-yeterlik puanlarının akademik başarı düzeyine (gano) göre karşılaştırılması

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	t testi		
					t	sd	p
FASES Ön test toplam puan	1.5 ve 2.99 arası	30	127.7	38.2	0.42	56	0.967
	3 ve üzeri	28	127.3	36.0			
FASES Ön test- son test fark ortalama	1.5 ve 2.99 arası	30	53.3	35.1	1.335	56	0.187
	3 ve üzeri	28	64.2	26.0			

$\bar{X}$: Ortalama; ss: Standart sapma; sd: Serbestlik derecesi; t: İlişkisiz örneklem için t-testi; * $p<0.05$

FASES: First Aid Self-Efficacy Scale

İlk yardım öz-yeterlik puan ortalamalarının ilk yardım eğitimi alma durumuna göre karşılaştırılması

Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik ön test-son test puan ortalamalarının daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonuçları Tablo 5'te verildi.

Tablo 5. İlk yardım öz-yeterlik puanlarının ilk yardım eğitimi alma durumuna göre karşılaştırılması

Değişken	Gruplar	N	$\bar{X}$	ss	t testi		
					t	sd	p
FASES Ön test toplam puan	Eğitim almadım	36	124.5	37.6	0.794	56	0.431
	Eğitim aldım	22	132.5	35.7			
FASES Ön test- son test fark ortalama	Eğitim almadım	36	65.5	32.3	2.223	56	0.030*
	Eğitim aldım	22	47.3	26.5			

$\bar{X}$: Ortalama; ss: Standart sapma; sd: Serbestlik derecesi; t: İlişkisiz örneklem için t-testi; * $p<0.05$

FASES: First Aid Self-Efficacy Scale

Yapılan analizde öğrencilerin daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alma durumuna göre ön test puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı

görülmektedir ($p=0.431$). Ön test puan ortalamalarında daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alma durumuna göre anlamlı bir fark bulunamamasından kaynaklı ön test-son test puan ortalamaları farkının ilk yardım eğitimi alma durumuna göre anlamlılığı belirlemek için de ilişkisiz örneklem için t testi yapıldı. Ön test-son test puan ortalamaları farkı, daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi alan öğrencilerde 47.3, almayan öğrencilerde 65.5 olarak bulundu. Yapılan ilişkisiz örneklem için t testi sonucunda farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi ($p=0.030$). Bu bulgu istatistiksel anlamlılığın daha önce ilk yardım eğitimi almayan gruptan kaynaklandığı göstermektedir.

Tartışma

Acil durumlarda hızlı ve doğru bir şekilde gerçekleştirilen ilk yardım desteğinin hayat kurtarmadaki rolü tartışılmaz. Sağlıkla ilgili hayatı tehdit eden ani gelişen durumlara, yaralanma ve kazalara müdahale edecek meslek gruplarının başında gelen hemşirelerin, ilk yardım müdahalelerinde kendilerinden emin olarak harekete geçmeleri beklenmektedir. Bu nedenle geleceğin hemşiresi olacak olan hemşirelik öğrencilerinin bu konuda kendilerine güvenlerini arttırmak, ihtiyaç halinde ilk yardım uygulayabilmeleri açısından oldukça önemlidir (Burns ve ark., 2017).

Hemşirelik öğrencilerinin afetlerde bakım ve ilk yardım dersi sonrasında "İlk Yardım Öz-yeterlik" toplam puanlarında ve alt boyut puanlarında anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, afetlerde bakım ve ilk yardım dersinin öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterir. Yapılan bir araştırmada da ilk yardım eğitimi alan üniversite mezunu bireylerin ilk yardım öz-yeterliği ve alt boyut puan ortalamaları, ilk yardım eğitimi almayan üniversite mezunu bireylere göre daha yüksek bulunmuştur (Başhan & Tabuk, 2018). Ayrıca başka bir çalışmada sağlık meslek yüksekokulu eğitim programında yer alan ilkyardım dersini almayan öğrencilerin, ilk yardım konusunda kendilerini yeterli hissetmedikleri belirlendi. Söz konusu çalışmada önceden ilk yardım eğitimi almış öğrencilerin ilkyardım uygulamaları konusundaki bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu ve kendilerini daha yetkin hissettikleri görüldü (Yetiş & Gürbüz, 2018). Gülmez-Dağ (2019) tarafından bir çalışmada, öğretmen adayların ilk yardım gerektiren karmaşık durumlarda kendi bilgi ve becerilerine güvenmedikleri ortaya kondu. İlk yardım üzerine yapılan çalışmaların çoğunda ilkyardım eğitiminin önemi ve gerekliliği vurgulanmaktadır (Altındiş ve ark., 2017; Bakar & Maral, 2010; Galip ve ark., 2017). Bu sonuçlara dayanarak ilk yardım eğitimi alma durumunun, ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini etkilediği söylenebilir. Bu araştırmada ilk yardım öz-yeterlik ön test-son test puan ortalamalarının hemşirelik öğrencilerinin cinsiyetine ve akademik başarı düzeyine göre farklılık göstermediği saptandı. Aniden gelişen hastalık veya kaza/yaralanma durumlarındaki erkek katılımcıların ilk yardım öz-yeterliklerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucunu çıkaran çalışmalar da mevcuttur (Gülmez-Dağ, 2019). Aynı ölçme aracının kullanıldığı başka bir çalışmada ise, ilk yardım öz-yeterliği ve alt boyutları puan ortalamaları erkeklerde kadınlardan daha yüksek olup istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulundu (Başhan & Tabuk, 2018). Yapılan bir çalışmada erkek öğrencilerin ilk yardım konusunda uygulama becerilerinin daha düşük olmasına neden olan faktörlerin detaylı olarak incelenmesi için daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir (Sançar & Canbulat, 2019). Bu çalışmada,

cinsiyetin öğrencilerinin öz-yeterliklerini etkilememesinin nedeni, tüm öğrencilerin hemşirelik öğrencisi olmaları nedeniyle hem erkeklerin hem de kadınların belirli bir sağlık okuryazarlığına sahip olması olabilir. Farklı araştırma sonuçları nedeniyle cinsiyetin, ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini etkileyen bir faktör olup olmadığı konusunda güçlü kanıtlar sunabilen daha fazla araştırılmasına ihtiyaç vardır.

Hemşirelik öğrencilerinin ilk yardım öz-yeterlik ön test-son test puan ortalamaları farkı daha önce ilk yardım eğitimi almış olan öğrencilerde 47.3, eğitim almayan öğrencilerde 65.5 olarak bulundu. Bu iki grupta fark ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulundu. İstatistiksel olarak ortaya konan bu farkın eğitim almayan grup lehine olduğu görülmektedir. Afetlerde bakım ve ilk yardım dersi, daha önce herhangi bir ilk yardım eğitimi almayan öğrencilerin öz-yeterlik düzeylerini arttırmada daha etkili olduğu görüldü. Daha önce ilk yardım eğitimi almayan öğrencilerin ilk kez aldıkları dersi daha dikkatli ve istekli dinlemeleri sonuç üzerinde etkili olmuş olabilir. Öğretmen adayları ile ilgili yapılan bir çalışmada, gönüllü olarak profesyonel ilk yardım eğitimi alan öğretmen adaylarının diğer eğitimleri alan katılımcılara göre anlamlı olarak daha yüksek ilk yardım öz-yeterlik inançlarına sahip olduğu bildirildi (Gülmez-Dağ, 2019).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma ile geleceğin hemşire adaylarının acil durumlarda hayat kurtarmaya hazır bulunuşluklarına yönelik inançları belirlendi. Çalışma sonucunda, afetlerde bakım ve ilk yardım dersi öncesi ve sonrası yapılan bu değerlendirme ile afetlerde bakım ve ilk yardım dersinin öğrencilerin ilk yardım öz-yeterlik düzeylerini arttırmada önemli bir etkiye sahip olduğu gösterildi. Bu sonuçlar doğrultusunda, ilk yardım gerektiren durumlara müdahale etmedeki çekimserliği azaltmak için hemşirelik müfredatlarında ilk yardım dersinin uygulamalı olarak verilmesi önerilmektedir. Ayrıca ilk yardım dersinin aktif öğrenme yöntemleri ile işlenmesi ile hemşire adaylarının ilk yardım öz-yeterlikleri geliştirilebilir.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmaya katılan katılımcılara teşekkür etmektedir.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Etik Komite Onayı

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Komitesi'nden onay alınmıştır (Karar no: KAEK-89, tarih: 16.02.2022).

Bilgilendirilmiş Onam

Katılımcı hemşirelik öğrencilerinin tamamından online onam alındı.

Hakem Değerlendirmesi

Dış bağımsız.

Yazar Katkıları

E.K.: Fikir/Kavram, Denetleme/Danışmanlık

C.Ö.: Analiz ve/veya Yorum

E.K.; C.Ö.: Tasarım, Veri Toplama ve/veya İşleme, Kaynak Taraması, Makalenin Yazımı, Eleştirel İnceleme

Kaynaklar

- Altındış, S., Şeyda, T., Aslan, F. G., Adigül, M. P., Ekerbiçer, H. Ç., & Altındış, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 7(3), 125-130.
- Andsoy, I., Şahin, A. O., & Sevda, U. (2014). Bir devlet üniversitesinde görev yapan güvenlik personeline verilen ilkyardım eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 4(2), 84-90.
- Bakar, C., & Maral, I. (2010). Mesleki eğitim merkezinde ve düz lisede öğrenim gören öğrencilerin ilkyardım bilgi düzeylerinin karşılaştırılması. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 10(36), 41-47.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Başhan, Z., & Tabuk, M. (2018). *Üniversite mezunu bireylerin acil durumlarda ve afetlerde ilk yardıma ilişkin öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi], Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Burns, S., Crawford, G., Hallett, J., Hunt, K., Chih, H. J., & Tilley, P. (2017). What's wrong with John? A randomised controlled trial of Mental Health First Aid (MHFA) training with nursing students. *BMC Psychiatry*, 17(1), 1-12.
- Chen, G., Gully, S. M., & Eden, D. (2004). General self-efficacy and self-esteem: Toward theoretical and empirical distinction between correlated self-evaluations. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational Organizational Psychology Behavior Modification*, 25(3), 375-395.
- Deniz, Y., Şayık, D., Açıkgöz, A., & Mumcu, Ö. (2022). Pandemi annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama ve ilk yardım öz-yeterlik durumlarının belirlenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(6), 451-460.
- Duman Büyükkayacı, N., Koçak, C., & Sözen, C. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler. *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 57-70.
- Galip, U., Küçük, U., & Torpuş, K. (2017). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumlarının belirlenmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 2(2), 67-77.
- Gülmez-Dağ, G. (2019). Are tomorrow's teachers ready to save lives in cases of emergency?. *İlköğretim Online*, 18(2), 893-902. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.17051/ilo.2015.85927>
- Gülmez Dağ, G., & Çapa Aydın, Y. (2015, September 08-11). Development and validation of First Aid Self Efficacy Scale. [Conference presentation]. European Conference on Educational Research (ECER) Budapest, Hungary.
- Kılıç, N., & Şimşek, N. (2019). The effects of psychological first aid training on disaster preparedness perception and self-efficacy. *Nurse Education Today*, 83, 104203.
- Kim, H. W., & Choi, Y. J. (2022). A simulation-based nursing education of psychological first aid for adolescents exposed to hazardous chemical disasters. *BMC Medical Education*, 22(1), 93. <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03164-6>
- Kızılay. (2023, May 5). *İlk Yardım*. <http://www.ilkyardim.org.tr/temel-ilk-yardim-bilgileri.html>
- Olumide, A. O., Asuzu, M. C., & Kale, O. O. (2015). Effect of first aid education on first aid knowledge and skills of commercial drivers in South West Nigeria. *Prehospital and Disaster Medicine*, 30(6), 579-585. <https://doi.org/10.1017/S1049023X15005282>
- Pei, L., Liang, F., Sun, S., Wang, H., & Dou, H. (2019). Nursing students' knowledge, willingness, and attitudes toward the first aid behavior as bystanders in traffic accident trauma: A cross-sectional survey. *International Journal of Nursing Sciences*, 6(1), 65-69.
- Salanova, M., Lorente, L., & Martínez, I. M. (2012). The dark and bright sides of self-efficacy in predicting learning, innovative and risky performances. *Spanish Journal of Psychology*, 15(3), 1123-1132.

- Sançar, B., & Canbulat, Ş. (2019). İlk yardım dersi alan hemşirelik öğrencilerinin kalp masajı uygulama becerilerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 256-267.
- Sheer, V. C. (2014). A meta-synthesis of health-related self-efficacy instrumentation: Problems and suggestions. *Journal of Nursing Measurement*, 22(1), 77-93.
- Sönmez, Y., Uskun, E., & Pehlivan, A. (2014). Knowledge levels of pre-school teachers related with basic first-aid practices, Isparta sample. *Turkish Archives of Pediatrics*, 49(3), 238.
- Tayal, A., & Singh, S. (2017). Performance of health professionals. *International Journal of Indian Psychology*, 27(4), 34.
- Yetiş, G., & Gürbüz, P. (2018). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin ilkyardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 64-76.